

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Харківської обласної державної адміністрації
Харківське територіальне відділення МАН України

Відділення: літературознавство,
фольклористика та мистецтвознавство
Секція: літературна творчість

Я – СВДОК

Роботу виконала:

Ажніна Лілія Олександрівна,

учениця 10 класу

Миколаївської загальноосвітньої школи І-ІІІ
ступенів Зачепилівської районної ради
Харківської області; вихованка гуртка
«Літературне краєзнавство» Зачепилівського
Будинку дитячої та юнацької творчості

Науковий керівник:

Чуб Тамара Миколаївна, учитель
української мови та літератури
Миколаївської загальноосвітньої школи І-ІІІ
ступенів Зачепилівської районної ради
Харківської області, учитель вищої категорії,
учитель-методист, керівник гуртка
«Літературне краєзнавство»

Харків-2015

Я – свідок

Ажніна Лілія, 10 клас,

Миколаївська

загальноосвітня школа I-III ступенів Зачепилівської районної ради Харківської області; гурток «Літературне краєзнавство» Зачепилівського Будинку дитячої та юнацької творчості.

Чуб Тамара Миколаївна, учитель української мови та літератури Миколаївської загальноосвітньої школи I-III ступенів Зачепилівської районної ради Харківської області, учитель вищої категорії, учитель-методист, керівник гуртка «Літературне краєзнавство».

До роботи «Я – свідок» увійшли поетичні та прозові твори, написані протягом одного року. Року, який став випробуванням не тільки для мене, моєї родини, а й для всієї України. 30 травня 2014 року я востаннє бачила рідний Донецьк. Не знала, що моє життя (та хіба тільки моє?!) поділиться на ДО і ПІСЛЯ. Душа боліла за рідний край. І – я почала писати вірші. Раніше цим не захоплювалася, але страшні події на Сході підштовхнули до творчості. Я відчула себе свідком подій у нашій державі і зрозуміла: мовчати не можу, жити мовчки не зможу. Може, так і народжуються поети і письменники? Не знаю, відчуваю лиш бажання поділитися своїми думками, почуттями, спогадами з іншими.

Не прагну когось наслідувати, на когось бути схожою. Мої твори – це те, що продиктовано серцем, душевними відчуттями і емоціями, болючими думками. Відчуваю себе частиною мого народу. Він страждає, бореться, оживає – і я це роблю! І як свідок трагічних і радісних сторінок життя моєї країни буду не байдужим спостерігачем, а активним учасником всіх подій.

А образи – їх не шукаю, вони приходять із життя, з глибини душі...

Минув рік, і я уже помічаю красу природи, замислююся над таємницею людських стосунків, відчуваю задоволення від життя і помічаю, що світлого та обнадійливого в моїх творах стає більше.

В небі лагіднім хмарини.

Чути срібний спів пташини.

Річка плине в мирну даль

І з душі втіка печаль...

Живу вірою в те, що моя Україна буде квітучою, сильною і мирною.

ЗМІСТ

ВСТУП

ОСНОВНА ЧАСТИНА

РОЗДІЛ 1. ПОЕЗІЇ, НАРОДЖЕНІ

СЕРЦЕМ

Материнський плач

Бій зі смертю

Янгол-охоронець

Скарби

Цикл «Осінні мотиви»

РОЗДІЛ 2 МІЖ ВІЙНОЮ І

МИРОМ

Думками й серцем лину до

Донецька

Танкіст

ВИСНОВКИ

ВСТУП

Тридцять травня дві тисячі чотирнадцятого року. Кінець весни. На пероні стоять люди. Майже п'ять сотень, а може, ще більше, стовпилися на вокзалі. Хоча і світило гаряче сонце, але вони їхали не у відпустку чи на канікули. Люди тікали. Просто полишали свої домівки та їхали куди подалі. Дітей було більше, аніж дорослих. Люди рятували найцінніше, що в них було – нащадків. На пероні звучав «Марш слов'янки», під який пританцьовували малі бешкетники і ковтали сльози дорослі. Ніхто не знав, що більше не побачить свою рідну домівку такою, якою вона була того дня.

Серед тих людей була і я. Навіть не могла уявити собі, що тридцять травня буде в моєму житті переломним. Не знала, що моє життя (та хіба тільки моє?!) поділиться на ДО і ПІСЛЯ.

Підійшов потяг. Ми входили у вагон, і я востаннє озирнулася на донецький вокзал, похмурі, збентеженні обличчя біженців. Десь вдалині було чути постріли...

Минуло літо. Додому я не повернулася. Певно, це був найважчий період у моєму житті, бо тривожила думка, що я востаннє бачила рідне місто. Душа боліла за рідний край. І – я почала писати вірші. Раніше цим не захоплювалася, але страшні події на Сході підштовхнули до творчості. Я відчула себе свідком подій у нашій державі і зрозуміла: мовчати не можу, жити мовчки не зможу. Може, так і народжуються поети і письменники? Не знаю, відчуваю лиш бажання поділитися своїми думками, почуттями, спогадами з іншими.

І я пишу... Тож до моєї роботи «Я – свідок» увійшли поетичні та прозові твори, написані протягом одного року. Року, який став випробуванням не тільки для мене, моєї родини, а й для всієї України.

ОСНОВНА ЧАСТИНА
РОЗДІЛ 1
ПОЕЗІЇ, НАРОДЖЕНІ СЕРЦЕМ

Материнський плач

На цій землі все більше могил
Сміливих хлопців, дужих, тямовитих,
Які війни гасили лютий вир
І прагнули загарбників спинити.
А нині понад ними лине плач,
Плач материнський, болісний, журливий:
«Ой що ж війна ця наробила,
Дітей невинних погубила!
Мій хлопчик захищав свій дім – Донбас,
Та не для себе ж тільки – для всіх нас!
В сирій землі тепер судьба йому лежати».
І мати кожен день продовжує все звати:
«Вставай, синочку мій, вставай!»
А дід їй тихо: «Не гукай!
Він не повернеться, не встане,
Були смертельні в нього рани.
Твій син, онук мій, наша кров...» –
І котиться сльозинка знов
Його старечою щокою,
А він тремтячою рукою
Несе чарчину, промовля:
« Я п'ю за тих, кого земля
Навіки вкрила, прихистила,
Кому згорнула тихо крила,
Онучку...», – знов сльоза біжить,

А мати плаче і кричить:
«Ой, синочку, не лежи,
Мене, маму, обійми!
Що ж ви, злії, наробили?!
Січу смертну ізчинили?!
Вам ганьба од матерів.
...У Донецьку і у Львові,
Ув Одесі та Полтаві
Від зорі і до зорі
Чути плач і ллються сльози,
Бо прощаються з синами
Українські матері...

Бій зі смертю

Рідний край, земля донецька
У сльозах і у крові,
Тут навала чужинецька
Все лютує: «Ви живі?!
Ви і досі не скорились?!
Тож тримайте смерті град!»
І лежать солдати юні,
І старі також лежать...
Там лютує смерть невпинно,
Проливає злісно кров
Тих солдат, що захищають
Україну і любов.
...Рідний край, земля донецька,
Чи побачу знов тебе?
Школу, вулиці і шахти,
Й небо мирне, голубе?
Вірю: розум переможе,
Знову зацвітуть сади,
І очиститься країна
Від руїн, нещасть, біди.
Залікує свої рани,
Відбудується Донбас,
Й не ділитимуть ніколи
Наш народ на «вас» і «нас».

Янгол-охоронець

З дитинства турботу його відчуваю,
Коли прокидаюсь, коли засинаю.
Він доторком ніжним відгонить тривоги,
Із ним мені сняться далекі дороги,
І небо високе, і я , ніби птах,
Розправивши крила, літаю у снах
Без страху, бо поруч – надійна рука.
Мій янгол, з тобою і ноша легка,
І сліз висихають краплини прозорі,
І щастя – то Щастя, а горе – не горе.
Ти словом хвороби й образи лікуєш,
Зі мною ти днюєш, зі мною ночуєш.
Надійно й спокійно з тобою мені.
Мій янголе, квіти оці запашні
Розкажуть тобі про любов мою щиру.
Присядь біля мене... Тебе обійму
І ніжно, тихесенько прошепочу:
– Мій янголе, мамо, я дуже-предуже
Тебе, моя рідна матусю, люблю.

Скарби

Світ безмежний, широкий,
І скарбів в нім багато:
Ліс, і річка, і поле,
А ще – мама й тато.
Щира усмішка друга,
І кохання взаємне,
І буяння природи,
Й щебетання приємне.
Скарб – надія і віра,
І лани золотисті,
Скарб – маля невгамовне
І зірки променисті.
Все, що радість приносить.
Щастям є для людини,
Берегти маєм спільно
Що години, щоднини.
Не цураймося, люди,
У біді і у горі
Будьмо дружні і щирі,
Разом лихо поборем!
І скарби найдорожчі
В нагороду нам будуть –
В мирній, вільній країні
Знову житимуть люди!

Цикл «Осінні мотиви»

1

Плачуть падолистом золоті сади,
А по небу синім линуть журавлі,
Розпрощались з літом , мріями весни,
Осінь пишнокоосу зустрічаєм ми.
Вдячні літу дуже за тепло і ласку ,
За суниці в лісі, кошики грибів.
Та царівна-осінь вже прийшла із казки,
І несеться з неба журавлиний спів...

2

Наодинці з тобою, мій саду,
Я радію життю і сумую,
І жону геть далеко досаду,
В мріях світом-шляхами мандрую.
Наодинці з тобою, мій саду,
Спів пташок в своє серце впускаю,
Чую шепіт твій, мудру пораду,
Своє щастя тут жду-виглядаю.

3

Осінь – чарівна, бентежна пора
Осінь – це школа і дітвора,
Це яблуко стигле, налите соком,
А над полями – небо високе.
Осінь – це ключ журавлів прощальний,
Це павутина, тендітна, печальна,
Калина в яскравій її святковості,
Закономірності й випадковості...

РОЗДІЛ 2

МІЖ ВІЙНОЮ І МИРОМ

Думками й серцем лину до Донецька

Я – дівчина з Донбасу. Тут, у Донецьку, я народилася, тут минули мої дитячі роки, тут залишилися мої друзі і домівка... Іще недавно у мене було нормальне, мирне, яскраве життя, але тепер його нема – воно втратило усі живі барви. І кожного дня кольори стають все темнішими і похмурішими. Так сталося, що мені із мамою довелося поїхати з рідного міста до бабусі і дідуся у село на Харківщині. Довелося, бо наш “ брат ” розпочав неоголошену війну в нашому регіоні. І там лунають постріли, гуде військова техніка, ходять озброєні люди у формі. Якщо минув день і ти залишився живий, то це вже і є щастя.

Зараз моє місто Донецьк палає у вогні ненависті, люті і болю. Гарні будинки, якими пишалося місто шахтарів і науковців, зруйновані. Але будинки можна відновити, а людське життя – ні. Моя душа болить за мій народ. Кожного дня гинуть невинні люди, які не так давно насолоджувалися життям і навіть не могли передбачити, що таке лихо спіткає їх. Страх втратити близьких: батьків, дружину, чоловіка, дітей став повсякчасним. Бог з тими будинками, краще жити на вулиці, але разом із сім'єю. На жаль, це починаєш розуміти лише з часом.

Тяжко втрачати людей, яких любиш усім серцем. Уявіть собі, як це боляче зрозуміти жінці, що її чоловіка вбила “братерська” куля. Як це болісно – знати, що твоє дитя вже більше не кинеться на шию і не вигукне із захватом: “ Я люблю тебе, мамо! ” Або який це пекельний біль – залишитися сиротою у шість років, знаючи, що няня і тато більше не повернуться до тебе. Ніхто з нас не зрозуміє цього, поки сам не відчує горе на собі.

... Вже тут, у бабусі й дідуся, я замислилась над тим, що людина, у якої різко змінюється життя, починає багато про що шкодувати. Ось і я... Найбільше шкодую про те, що не цінувала ті моменти, які були в минулому...

Тільки тепер я зрозуміла, якими вони були яскравими і чудовими.

Донецьк мого дитинства – це чарівне і прекрасне місто. Кожен його куточок нагадує мені маленьку історію з власного життя. Наприклад, коли я була ще маленькою дівчинкою, то мама відводила мене до дитячого садочка. Не дуже пам'ятаю свої ігри та заняття в ньому, але ніколи не забуду Лілію Василівну – мою виховательку. Так і бачу її невисоку постать, коротке кучеряве волосся. Вона була дуже доброю і лагідною з дітьми. І зараз я згадую її і деякі моменти з дитячого, безтурботного життя. Але того садочка вже нема... Снаряд потрапив у будівлю...

Також пам'ятаю парк ім. Щербакова. Надзвичайно дивовижне місце... було. Кожного дня там розважалися сотні дітлахів і дорослих. Можна було кататися на атракціонах, посидіти у затишному кафе, поїздити на роликах та велосипедах, погодувати качок хлібом або просто сісти на лаву та постежити за веселими, безтурботними людьми. На жаль, у цьому парку вже і не пахне веселощами. Вже не кричать від радощів діти і не гомонять дорослі. Лише іноді скриплять од вітру гойдалки та чуються постріли.

А ще я ніколи не забуду свою школу. Там минули щасливі, безтурботні роки мого життя. Не забуду своїх вчителів, які вчили мене, виховували, любили і приймали, як рідну дитину. На жаль, деякі вчителі не пережили цих подій і.... віддали Богу свої змучені душі. Зараз у школі не йдуть заняття, бо у будь-який момент снаряд може потрапити у заклад...

Я дуже люблю своїх товаришів. Але ця безжальна і жорстока війна розкидала нас по всьому світу: хто на Західній Україні, хто в Криму, хто в Росії. Навряд чи ми коли-небудь зустрінемося... Я сумую, бо з ними пов'язані мої найкращі спогади. Кажуть, що час залишає справжніх друзів. Хто спілкується зі мною, хто – ні, але я не серджуся, а навпаки, я віддала б усе, щоб ще раз зустрітися з ними, але.....я вже знаю, що декотрих голосів вже не почую. Ніколи. Вже більше ніколи не поспілкуюся з ними, не привітаюся, не вибачуся за все те, що колись наговорила їм. Якби я знала, що то була наша остання зустріч, то нізащо б не розмовляла з ними так.... Тепер, можливо, я зустрінуся з

ними тільки на цвинтарі з квітами у руках.... Наталка і Ліза люблять троянди, Світлана – ромашки, Олена – лілії... Сподіваюся, вони пробачать мене за всі ті ненавмисні образи. Але маленька надія все ще живе у моєму серці. Я вірю, що вони, можливо, живі.

Коли мені повідомили, що під час обстрілу загинула моя подруга, то я не могла знайти собі місця. Моя душа ніби розривалася на частинки. Вже не було надії. Але Господь зглянувся, і через деякий час мені прийшло повідомлення:

“ Все в порядку. Я жива. Твоя подруга Ірина ”. Я не могла повірити у це диво, але все те було насправді. Ви навіть і уявити собі не зможете, як це думати, що твій товариш вбитий, і раптом виявити, що він живий. Жоден поет не передасть ті почуття. Тепер у моїй душі живе надія, що інших теж обминула смерть, але чомусь же від них і досі немає звістки...

Та більш за все я сумую за батьком. Минув рік, як ми бачилися востаннє. І коли знову зустрінемося, не знаю. Тато дуже любить мене і маму, він завжди розумів нас. Він – найкращий у світі батько. І довів це не словами, а діями. Батько залишився у місті, бо поїхати звідти не зміг. Так ось одного разу втік наш собака Лапка. Він маленький і тому боїться гучних пострілів. В той день наш район дуже сильно обстрілювали. Напевно, песик злякався і втік з двору. Тато довго не міг збагнути, де він, і пішов шукати на вулицю. Вже була друга година ночі, а мій батько шукав Лапку під кожним кущиком, за кожним деревцем, на кожному перехресті, бо в мирний час ми з песиком були нерозлучні, і він знав, що зникнення улюбленця буде для мене важкою втратою. Сяяли зірки, літали над головою снаряди, лунав крик і плач незнайомих людей, а тато, пройшовши два кілометри, опинився на цвинтарі. І тут раптом знайшов Лапку: брудну, змучену, налякану...

Сльози батька я бачила лише раз у житті: коли померла моя бабуся (його мати). І коли він у телефонній розмові повідомив, як знайшов нашого песика, я відчула, як дрижить його голос, і зрозуміла: він ледь стримує сльози.. Мій мужній, врівноважений тато – і сльози...

Можу уявити, як йому було страшно під час одного з обстрілів на початку лютого. Снаряд потрапив у сусідній будинок (слава Богу, всі залишилися живі) та майже знищив його. Через вибухову хвилю у нашому та сусідніх будинках повилітали шибки, пішли тріщини на даху, підлога тряслась, наче від землетрусу. Поряд рвалися снаряди, лунали страшні вибухи, а мій тато побіг до сусідів та кричить зі сльозами на очах: “ ВИ ЖИВИ???” . А з підвалу озивається тітонька Наташа з трирічною дитиною на руках: “ Живі, Сашко, живі. Ховайся, заради Бога!” І побіг мій тато ховатися, і мордували так мій район з шести вечора до чотирьох ранку. Уявіть лише собі, як це жахливо сидіти у підвалі і подумки прощатися з життям, чекаючи, що один із снарядів може влучити.

У моєму рідному місті кожного дня йдуть обстріли, вмирають люди, кричать діти, плачуть жінки.... Тяжко дивитися на те, як брат убиває брата. Але кожен з них б'ється за свою правду. Один брат б'ється за волю і незалежність України, а інший – за Росію.

...Щодня намагаюся підтримувати зв'язок з рідним містом: якщо не працює телефон та Інтернет, то хоча б переглядаю телевізійні новини. А весь біль і переживання за долю рідної України висловлюю в поетичних рядках.

Брат наш помилився... Ми сильні і незалежні доти, поки в кожному з нас живе душа українця. І поки дух живе у наших серцях, моя держава не стане ні перед ким на коліна. І я вірю, що мій рідний Донецьк ще буде зеленим і квітучим, сильним і багатим, а ми з мамою повернемося до нашого тата. Додому.

Оповідання «Танкіст»

*В основі оповідання – реальна історія.
Присвячується загиблим
під Дебальцевим українським воякам.*

I

Іде війна. Заглядає у вікно кожної родини, стука у двері, кличе хлопців: «Пішли, любенькі. Я покажу вам, де люди вчаться цінувати життя, де починають розуміти, що є справжнім щастям, покажу, де любов до рідної землі росте з кожною миттю...» І прощаються парубки з батьками, обіймають жінок і йдуть туди, звідкіля не завжди вертаються. Ридають жінки і матері, плачуть у колисках немовлята – останнє, що чує молодий солдат. Не плаче він, лише мовчки поглядає на оте щастя. Йде, щоб захистити його, щоб не мучила війна його рідних. « Не забувай, сину, про неню у скрутну годину, а неня тобі є рідна Батьківщина...», – тихо каже услід батько. Але жахливе не те, а те, що рідний брат вбиває брата....

Ось І Михайло іде на війну. Бо хто, як не він, захистить своїх коханих дітей і дружину? Високий чоловік, років тридцяти, волосся чорне-чорне, наче вугілля, очі сині-сині, розумні, добрі.

Михайло був працьовитим, завжди щось робив: то на городі, то у місто їхав на торгівлю, то у вільний час робив діточкам з дерева іграшки. А дітки які гарні були! Марічка – маленька, миленька, увесь час дивиться та кліпа своїми по-дитячому наївними, такими ж небесно-чистими, як у тата, оченятами на старшого братика Федірка і біга за ним, наче хвостик. А Федору подобається це, він любить молодшу сестричку і хоче завжди бути для неї прикладом. Ось допомагає батькові, перевертає траву, а сестра за ним біжить, дивиться, тоді він каже: «Не підходь близько, а то коса вкусить». Марічці весело, сміється дитя, сміється, та так щиро, що хлопець теж усміхається. Стежить Михайло за ними, і аж серденьку тепло стає. А дружина не тільки вродлива, так іще чуйна та вірна. Усім серцем Михайла кохала, дітей старанно доглядала, хату у чистоті тримала, свекруху стару поважала.

– Йду, Оксано, і я. Не буду сидіти тут, поки хлопці віддають Богу свої молоді, зелені душі. Тепер і моя черга захищати неньку – Україну.

Тьохнуло у Оксани серденько, і впала перед чоловіком на коліна із сльозами на очах:

– Не йди, любенький, не йди. На кого ти полишиш мене, діточок, матір свою?

– Встань, Оксано, встань, люба. Така наша доля українська – терпіти лихо і захищати те, що любимо.

Плаче Оксана у кутку та й дивиться, як чоловік речі збирає. Згадує, що коли вона була дитиною, сиділа напроти дзеркала, а мати косу їй плела і приказувала:

– Ось виростеш, Оксано, буде в тебе чоловік коханий, будете жити довго у мирі і злагоді. Матимеш все. Будеш у мене найгарнішою дівчиною у всьому світі. Не знатимеш, дитя, ти горя, не страждатимеш, не плакатимеш...

І плете їй косу довгу-довгу...

А зараз...ось так і стоїть Оксана у тому темному кутку, плаче й шепоче:
– Мамо, я виросла. Чому мені так боляче? Чому я плачу? Ти обіцяла, що мені не буде погано. Чому, коли ми дорослішаємо, нам стає так боляче?

– А хто сказав, що ми маємо малювати нашу долю фарбою? Ні, мила... Доля кожної людини намальована кров'ю і сльозами...

Десь із закутка поглядають на дорослих діти, не розуміє Марічка, що робиться, та біжить до матері, обіймає та й промовляє:

– Не плач, матусю, тато скоро повернеться, – і обійма дитя неньку пухкеньким рученятами, а ненька та починає плакати ще дужче.

Проте Федір розуміє все й просить батька:

– Візьми і мене, батьку! Я теж буду захисником!

Обернувся Михайло, поклав синові на плече свою тверду руку та й усміхається:

– Підрости спочатку, а вже потім і поговоримо.

– Але...

– Якщо знадобиться твоя допомога, я дам тобі знати.

Михайло міцно обійняв матір, поцілував Оксану та дітей і...пішов. Пішов спокійно, з посмішкою, наче посміхався самій долі в обличчя.

Ішов Михайло, і плутались в нього думки. Думав він про дітей, Оксану, матір. А й справді, хто залишиться з ними, якщо він загине? Напевно,...ніхто. Чи боїтесь ви залишитися одні? Стати у якусь мить нікому не потрібним? Назавжди...Напевно, кожна людина у своєму житті, короткому чи довгому...немає значення, але залишалася одна. Вам знайомі ті почуття, коли поруч немає нікого і чутно лише, як повільно б'ється ваше серце? У такі миті починаєш розуміти багато речей. Дуже багато. Іноді корисно бути одному, але... це так боляче. Хто, окрім печі, подарує нам тепло? Хто, окрім пташки, заспіває нам лагідних пісень, які загоюють рани в душі? Хто, окрім квітки, порадує нас своєю тендітністю і почуттям, що ти комусь потрібен, аби квіточка цвіла, а не в'янула? Ніхто, окрім рідної людини... Піч охолоне, пташка полетить, квітка врешті-решт зав'яне...Ми потрібні лише тим, кому не байдуже до нашого буття, а не наші гроші, тіла, соціальне становище...Тим, кому ми можемо довірити, не соромлячись, свої сльози, почуття, страхи, не боячись їхнього осуду. Це справжні люди, які люблять нас. Вони завжди підтримають, допоможуть, витруть сльози, не покинуть напризволяще... А тепер уявіть, що в одну мить ці люди зникли. Їх більше нема...Ви самі. Як воно? Боляче? Так, дуже боляче. Не будемо боятися, зазирнемо в очі реальності: таких самотніх людей багато.

« Цей світ занадто малий для людяності», – такої думки дотримується більшість людей. Вже нікому немає ніякого діла до того, що відчуває інша людина. Все одно, як йдуть ваші справи, як ви почуваетесь, що коїться у вашій душі...Це занадто складно, неправильно для сучасного суспільства. Чим більше ми дорослішаємо, тим частіше стає нам боляче. І поки люди не згадають про людяність і чуйність, будемо ми вмиватися сльозами.

II

До виїзду залишалася лише година. Сидить Михайло, а біля нього палять солдати, як і він. Хто дивиться на фото нареченої чи дружини, хто поглядає

у вікно, де гуляє холодний вітер, падає сніг, ...хтось жартує з товаришами...
Що завгодно, жарти, посмішки, цигарки, але не думка про те, що можна не залишитися у живих після бою. Очі в солдат сумні, налякані, спустошені, навіть ті, хто жартував і реготав більше за інших, не могли приховати той погляд... Погляд – відображення душі. Підробити можна все: сльози, гнів, радість, але не можна підробити погляд. За ним зрозуміти можна все. Все, що відчуває, знає, думає людина. Але ми вже почали забувати щасливий погляд. Згадайте, коли ви востаннє бачили людину, у якої блищали очі радістю? Коли востаннє відчували тепло, котре випромінювали ті очі? Тяжко відповісти, чи не так? Можливо, ми і бачимо щасливі погляди, але не помічаємо. Легше за все помічаються очі, які плачуть. Так, ми їх помічаємо, але що ми робимо, щоб ті очі перестали плакати? Нічого. Легше пройти повз та залишити людину саму, один на один з її болем. Це не правильно, але так простіше. Для нас. Можливо, якби у наших серцях існувало більше розуміння, то менше б сліз котилося по щоках людей...

Так думав Михайло. А ще він думав про Федірка, Марічку, Оксану, матусю. Аж раптом підсів до нього дужий хлопець, широкоплечий, русявий, з добрими та чорними, як ніч, очима. Був він насуплений, можливо, трохи збентежений. Запитав Михайла:

– Цигарочка знайдеться?

Михайло понишпорив у себе по кишені і дістав звідти м'яту цигарку.

Дав хлопцю й питає:

– Як тебе звуть?

– Микола.

Парубок запалив цигарку:

– А вас як?

– Михайло. Перший виїзд?

– Та ні. Бував уже, але...

Михайло похитав головою:

– Боїшся?

– Чого саме? – здивувався юнак.

– Померти боїшся?

– Життя – це лише короткий відрізок часу, який ми усвідомлюємо, – сказав хлопець. – Ми усвідомлюємо багато речей, але, як на мій погляд, таку річ, як біль, більше розуміємо, ніж щастя. Зради, війни, гроші, вбивства, злі принципи, неухважність один до одного – це все створила людина. Нащо? А хто його зна. Можливо, так жити легше? Хоча, якби люди почали звертати увагу на інших людей – своїх побратимів, то життя стало б кращим. Але ні. Це занадто просто і наївно. Та попри біль, людина хапається за кожен ниточку життя. Вона не хоче вмирати. Чому? Можливо, їй це подобається? Подобається плакати, згортатися у грудку через пекельні рани дійсності та слати прокляття на Бога?... – Микола надовго замовк.

– Такий молодий, але вже такий досвідчений. Я теж уже давно не боюсь. Страшно не жити, страшно не вмерти. Мені страшно жити вічно...вічно, разом з тим болем. Але це не значить, що я хочу вмерти зараз. Ні, не зараз..., – сумно відказав Михайло.

Микола мовчки палив. Невідомо скільки пройшло часу, поки він знову озвався:

– Вам є заради чого жити?

Михайло усміхнувся:

– Так. Я живу заради родини.

– Якщо її так любиш, чому ти тут?

– Треба захищати найпершу матір – Батьківщину, – відповів він більш твердим голосом.

– Але ти ризикуєш. Стрибаєш прямо у смерть... Заради чого?

– Знов-таки, заради тих, кого люблю, і заради цього прийшов сюди. Життя – це постійна боротьба, а яка ж то боротьба без ризику? Чи не так?

Микола загасив цигарку та з дивною посмішкою сказав:

– Дякую, мені потрібно було почути ці слова.

Пролунав сигнал.

Михайло застрибнув у кабіну танка. Серце швидко колотилося у грудях, мов зараз от-от вистрибне. Складно навіть уявити, що сідає він за кермо не за для того, щоб навчати молодих поводитися із зброєю, а за ради того, щоб убити ворога, якого з дитинства ненька привчала називати братом...

Хоча і була надворі зима, та все ж таки щось гріло серце чоловіка, наче у люту завірюху вдалося йому спіймати якусь жарину, яка зігрівала його зсередини. Це була думка, що навіть попри страх загинути сини йдуть захищати Україну.

На широкому полі поблизу Дебальцевого ворожий снаряд потрапив у танк Миколи та Михайла. Ці страшні хвилини, коли хлопці вибиралися з палаючої машини, розтяглися для них на цілу вічність.

III

Під час одного з боїв під Дебальцевим російський снаряд поцілів у танк. Шум, крики, страх смерті охопили серця хлопців. Зимове, вкрите холодною білою ковдрою поле було чорне та червоне. Гострі уламки горіли у лютому вогні, сипалася темна зола, текла червона кров... – Миколо..., – хрипким голосом простогнав Михайло, – Миколо! Раптом він збагнув, що йому боляче. Він поглянув на свої ноги, які були перебиті.

– Миколо! – він кричав, але відповіді не було.

Михайло був розгублений, йому було страшно. Чоловік хотів піднятися, та не зміг. Обидві ноги були мов чужі. Неначе блискавка вдарила йому в душу, коли він побачив червону пляму на сірому снігу. – Миколо?

Він підповз до юнака і не міг повірити власним очам...

Коли помирає людина, її душа знаходить спокій, та про який спокій йдеться, коли вона опиняється на містку, який розділяє два світи, що чекають на нас. Перший світ яскравий, наповнений щастям і болем, не зрозумілий, складний, а інший – небачений, потаємний, загадковий, потрапивши в який, ніколи звідти не повертається. Два світи переплітаються між собою – вони

з'єднані. Між ними міст, який ділить життя і смерть навпіл – це останні хвилини живої істоти. Він існує для того, щоб ми встигли сказати потрібне, важливе... А коли ви опинитесь на цьому містку, що ви скажете?

Михайло поклав голову парубка, який ледве дихав, на свої коліна.
– Я... я... я не хочу помирати, – сказав той тихим слабким голосом.
– Ти будеш жити! Чуєш? Поки я поруч, все буде добре.
– У мене нікого не залишилося, окрім матері.

У Михайла на очах заблищали сльози, він намагався врятувати друга, але марно.

– Я люблю її. Дуже лю...гргрррх, – з рота хлопця потекла кров.

– Що, Миколо?.. – голос тремтів. – Миколо! Що ти кажеш?

Відповіді не було.

– Не кидай мене! Не кидай... – Михайло плакав, як мала дитина, та що йому залишалося робити?

Танкіст обережно поклав голову Миколи на сніг, стулив йому повіки й озирнувся. Весь екіпаж поліг на цьому бісовому полі. Михайло залишився один. Що далі? Невже це кінець? Невже він так просто здасться? НІ!

IV

"Час не лікує, змириьсь. Він лише зашиє рани. Краще, Михайле, за нитку надії схопись, Зловмисників краще прости...Ім і без цього, ой, як недобре, їх доля теж не солодка. Їх бідолах, теж побили! Їм тяжко прийшлоь... І ти це знаєш. Ти ж розумієш? Якщо так, то візьми і вибач...І в душі залікуються твої рани. Затятий гнів залиши позаду, і з часом зникнуть бліді шрами на серці..." – промовляв подумки сам собі Михайло, щоб не з'їхати з глузду остаточно.

Він повз і повз. Завірюха давно вже стихла, але було холодно. Сонечко – єдине, що хоч трохи могло зігріти Михайла – вже почало сідати. Тіло вже не боліло. Біль давно зник... Точніше, через мороз він навіть і щік не відчував. Йому було страшно: боявся загинути, тому зрадів копиці соломи, на яку несподівано натрапив. Смеркало. Ніч повільно вкривала все довкола своїм

темним, блискучим, наче прошитим срібними нитками, саваном. Маленькі розпечені зірочки грайливо виблискували на засніженому полі. Місяць, наче здоровезний млин, застиглий у небі... Стомлений Михайло заплющив очі. Сон взяв його в обійми.

І знову ранок. Щоб легше було повзти, Михайло думав про сім'ю. Він згадував, як вперше зустрів Оксану, як сказано заколотилося його серденько, коли їх погляди зустрілися. Уявляючи її образ, він мимоволі згадав своїх любих діточок. Коли Михайло вперше побачив малого Федірка, він плакав. То були сльози радості, щирі, прозорі сльози чоловіка, який вперше став батьком. Немовля зростало швидко. Кожного дня теплим сяйвом зігрівало батьків. Пройшло не так багато часу, аж знов задзвонили у купол веселі, добрі янголи на небі. О диво! Іще одне маленьке Боже створіння з'явилося на цей дивовижний, повний таємниць світ...

Він стає більш відповідальним, щирим, схвильованим... Йому хочеться бути скелею для дитини, кожному мить піклуватися про неї. І саме в ту мить любов до життя, до Бога, до дружини, до усього навколо зростає. У такі моменти хочеться жити, радіти, співати, робити щось приємне для оточуючих. Немов сам янгол звелів розквітнути щастю у серці. Іноді спадає на думку, що саме заради цих моментів варто існувати. Мабуть, це і є той самий сенс життя, якого шукають філософи століття за століттям...

Сонце сховалося за обрій, і стало так темно, неначе життя спинилося і занурилось у вічну темряву. "Треба перепочити хоч трохи...", – подумав Михайло, згорнувся у клубок, заплющив очі і заснув.

Снилось йому дитинство. Бачив він свою яблуневу хату, молоду, не згорблену часом матір. Бачив, як ще хлопчиком у солом'яному капелюсі, босоніж, з відром та маленькою вудкою йшов, тримаючи батька за руку, на річку, щоб наловити риби на вечерю. Батько. Як же він сумує за ним... Михайло усе віддає, аби знову, хоча б на одну мить, зустрітися з ним, сказати, як він його цінує...

Почало світати. Через силу Михайло розплющив очі. Він сподівався, що все це жахливий сон, що поруч лежить Оксана, обіймає його... Але ні. Здалося. Він лежав на снігу та плакав, згадавши, що наснився йому дім.
– Мені вас не вистачає, – прошепотів він.

"Цінуй подарунок від Бога, оберігай, що дарував, тобі, така його є воля, щоб ти на Землі мав родину. Сім'я – дарунок Божий, цінуй, бережи його, прошу! Адже він цінніший за золото, не загуби його, молю! Не дай нещастю трапитися, не засуди своїх ближніх. Не дай запалитися сварці – полум'ю бовдурів, хворих. Адже тільки той, хто без розуму, не спроможній сказати : "Вибач". Не загуби дарунок Божий...Збережи, тримай його, благаю... Адже він найдорожчий..." – знову занурився у роздуми про Україну і Росію Михайло.

Перепочивши, чоловік поповз далі. Дякувати Богу, і на другий день завірюхи не було, а то згорів би у крижаному полум'ї матінки-природи. Він поглянув угору. Йому схотілося здійнятися в небо. Йому хотілося літати, а не повзти, як черв'як. *"Навіть якби я і був птахом, то не зміг би здійнятися з відрубаним крилом"*, – подумалося чоловікові. Йому здалося це кумедним, і легка посмішка заграла на його блідому обличчі.

А отак і у житті. Ми прагнемо у небо, прагнемо літати, але не вдається. Немає таких ліків, які зможуть вилікувати нас від несправедливості. Несправедливість – яма, у якій ми застрягли по саму шию. Вигідно просидіти там усе життя, аніж пройти степами, де права у всіх рівні. Заплющте очі. Що ви бачите? Темряву? Але ви могли побачити щось інше, щось приємне, треба лише уявити собі це. Та цього не буде. Із самого дитинства вам нав'яли думку, що, заплющивши очі, ви бачите темряву, хоча вам ніколи не кажуть, що ви в змозі запалити світло, яке може її розігнати. Гадаю, це є великою несправедливістю людства, коли вам палять крила, а не допомагають їх удосконалити...

Здавалосьь, смерть посміхається, коли Михайло зупиняється перепочити. Здавалося, що він уже помер, і це було його покаранням, мовби чоловік вже

віддав Богу душу й розплачується за свої гріхи у пеклі. « Але пекло у вогні. Там бігають чорти, там лунають крики, усю душу до глибини обіймає розпач. Та ні... Це не пекло. Скрізь сніг. Скрізь мороз. Скрізь тиша », – думав Михайло. – Я живий. Поки що живий... – тремтячими синіми губами ледь-ледь прошепотів він.

Раптом щось завило. "Вовки? У полі? ". Михайло ліг на спину. "Ні, я усього лиш голодний. Голодний", – намагався заспокоїти себе.

І знов сонце, світлячи останніми промінцями, сховалось за горизонтом, зрадливо посміхаючись Михайлові.

– Якщо я не прокинусь, Боже, прошу тебе, візьми мою душу до себе. Оберігай Оксану, дітей, матір мою. Не покидай їх так, як покинув мене, – і з тими словами він заснув. І знову наснилася йому родина. Клопоталась коло печі Оксана. Бабця, мати його, розповідала діткам казочки. Він був поруч із ними. Дивився на них болісним поглядом батька, який насправді помирав десь далеко-далеко. Йому хотілося лише одного – щоб цей сон ніколи не закінчувався, щоб так було завжди. Та реальність буває іноді жорстокою Михайло підійшов до дружини і спитав:

– Люба?

Вона витерла руки рушником:

– Ти йдеш до нас?

– Але я вже тут... Я тут, поруч з вами, – він обійняв дружину за плечі, але вона його відштовхнула.

– Ні, любий мій, ти далеко.

Вона сіла на стілець, затулила очі долонями і почала плакати. Взагалі жінка, вбита горем, ладна на все, але не тоді, коли поруч її діти. Поруч із дітьми жінка набуває неабиякої сили.

Він озирнувся до дітей, які зацікавленими оченятами слухали мудрі розповіді бабці.

– Марічко! Федір!

Але варто йому було підійти ближче до них, як картина набула зовсім іншого

вигляду. Насправді ж малі не слухали зацікавлено бабусю, а плакали промовляючи:

– Коли ти повернешся, тату? Будь ласка, не залишай нас, – казали вони в один голос.

Михайло спробував обійняти доньку, та вона крізь сльози спитала:

– Ти покинув нас?

– Ні, доню, мила, що ти таке кажеш?

– Ти покину нас! – почало кричати дитя.

– Ні... НІ! Я НЕ ПОКИДАВ!!!

Михайло прокинувся. Замість родини він побачив поле. І більше нічого. Чоловік плакав, незважаючи на біль у душі і тілі, і повз далі.

VI

На третій день Михайлові марилось бозна-що. Він повз, а поруч з ним танцювали чорти, дражнили його, сміялися.

– Е ні, паскуди, я ще живий. Йдіть собі, поганці бісові.

А у відповідь лишень:

– Ги-ги-ги-ги-ги...

Чоловікові здавалося, що вони його лупцюють розпеченими кочергами.

– Залиште мене! Я живий! ЖИВИЙ! – кричав він крізь сльози.

– Ги-ги-ги...

– Чого вам від мене треба?! – питав змучений чоловік майже сам у себе, ховаючи голову однією рукою.

– А що, пташко, доліталася? – дражнилася одна з примар.

Крик чоловіка розлігся над полем:

– АААААА!!! – насправді то був тільки шепіт.

А чорти все реготали й реготали.

Якби дружина побачила зараз його у такому стані, то, певно, подумала б: "От скажений! Вже до чортів допився". Та ні. Оксана в нього чуйна жінка, добра. Сіла б десь поруч та й почала б плакати. А коли плаче жінка, наче гарячими вилами коле серденько Михайла – то поклик совісті. У такі моменти

йому хочеться перепросити у неї, пригорнутися та ніколи не відходити від любові. Ось що робить кохання з людьми. Коли ми закохані, то відчуваємося щасливими. Шкода, що інколи цим скарбом користуються з недоброю метою. Людина віддає вам своє серце, вірить вам, кохає вас щиро. А її зраджують. Не всі, звісно, так роблять, проте іноді трапляються такі випадки, коли сама нечиста сила шепоче нам, щоб ми зробили комусь боляче. Ми занадто слабкі, щоб не слухати її...

VII

"Я ніколи не забуду ту мить, коли чоловік у сірій мантії мене зустрів... Хоча він і був сірий лише одягом простим, а я ось подумав, що в душі він кольоровий. Що в душі у нього лише весна і птах добра, що в небі літає, підлості та горя не знає. Щастя і мир знайти допомагає людям, все літає... літає... Я окинув чоловіка того наївним поглядом, а він обдарував мене очима приємно-фальшивими. Чоловік у сірому для мене був таємницею... Завжди він мовчав і ступав по землі, обережно... з оглядкою. Немов жах і сталевий ланцюг занепокоєння щільно обійняли і шепотіли: "Немає рятунку". Я чоловіку тому допомогти лишень хотів... Жартував, багато розмовляв. І не помітив, як всі таємниці свої йому необережно довірив. В одну мить чоловік у сірому ожив, підвівся, розправив плечі і... Ніж гострий мені в спину загнав... Я впав на коліна і, ридаючи від болю, зазирнув йому в душу випадково так... знову. І... О, Боже! Який я був сліпий! Та птиця добра вже давно не жива! Вона загинула! Загинула... Після цієї підлості я ніби втратив барви життя і не дуже вірив людям, не скоро повірив їм, але вже ступав по землі обережно... з оглядкою..." – шепотіла йому підсвідомість.

Змучений власною уявою і маренням, Михайло втратив свідомість. Йому більше не снились батько й мати, дружина й діти, домівка й небо. Він бачив набагато гіршу картину: бачив москалів. Таких же людей, як і українці. В них були такі ж родини, як і у нас, люблячі дружини, маленькі діточки, старі мудрі бабусі і дідусі. Майже такі ж домівки, такі ж почуття... Зазирнув Михайло у одну хатку та й побачив, як два маленькі хлопчики обіймають чоловіка:

"Певно, батько", – подумалося Михайлові. Недалеко стояла молода жінка із старою і плакали. Він почув їх розмову:

– Папа, ти верньошся? – спитав один із хлопчиків.

– Канешно, вернись, – відповів дужий чоловік з легким сумом. – Ну што ти плачеш, любімая?

Він підійшов до молодої і обійняв її так само, як і Михайло обіймав свою Оксану.

– Олег, мнє страшно за тебе, мілий...– і знову в плач.

– Єлена, возьми себя в руки. Рядом деті. Ти должна бить сільной.

В цьому Олегові Михайло пізнав себе, а в цій Олені – Оксану.

– Ждіте мене, – останнє, що він промовив до родини й вийшов із хати.

Раптом у Михайла закололо серце.

– Вони такі ж, як і ми. Вони також не хочуть воювати і їм дорогі їхні родини...,

– збентежено прошепотів він.

Він побачив далекий вогник, який манив його кудись...

Михайло прокинувся. Голова йшла обертом. Він намагався розплющити очі, але яскраве світло у темній ночі різало око, він почув російську мову:

– Ти живой? Как ти тут оказался? – спитав його чоловічий грубий голос.

– Я...я...– намагався щось сказати Михайло.

– Просто убей его. Відіш, он еле живой, – почувлося позаду.

– Ти сколько сдесь бил? – спитав хтось.

– Три доби, – знесилено видихаючи останнє повітря, сказав Михайло.

– Давайте добйом его. Всьо равно он почті мьортвий ...

– Убері ствол, – сказав хтось, мабуть, старший серед них. – Відіш, человек жить хочет. Пожалеем его. У нуго, наверное, семья есть, товарищі. Нужно ему помочь...

Та більше Михайло нічого не чув. Він знову втратив свідомість. Але попри те він знав, що все скінчилося, що скоро він побачить матір, Оксану, Марічку, Федірка. Скоро він буде дома. Більше не треба буде мучитись і страждати. Недарма він боровся за життя... І заплющив очі свої небесно-сині.

ВИСНОВКИ

Геніальна Ліна Костенко писала: «Поезія – це завжди неповторність...» А я і не прагну когось наслідувати, на когось бути схожою. Для мене поезія – це не тільки вірші, а й проза – все, що продиктовано серцем, душевними відчуттями і емоціями, болючими думками. Нове, раніше не звідане почуття: для мене вкрай необхідно висловити свої переживання, поділитися з іншими. А ще – відчувати себе частиною мого народу. Він страждає, бореться, оживає – і я це роблю! А образи – їх не шукаю, вони приходять з життя, з глибини душі...

Рік тому всі мої твори були тривожними і сумними. Втрата найріднішого і звичного змушувала мене почуватися, немов у пеклі. Та все минає... Сум потроху почав відступати, і в цьому мені допомогли нові друзі, вчителі, дідусь з бабусею, зігріло розуміння оточуючих. І – о диво! – я уже помічаю красу навколишньої природи, замислююся над таємницею людських стосунків, відчуваю задоволення від життя. Зі здивуванням помічаю, що світлого та обнадійливого в моїх творах стає більше.

Пробудження

Вальс танцюють в синім небі
Хмарки,
Розсипають срібло пісні
Пташки,
Між полями річка плине
Удаль,
І тіка з душі моєї
Печаль.
З чужини летять додому
Журавлі –
Жити важко без своєї
Землі:
Коло рік там пишні верби

Ростуть
І найкращі в світі люди
Живуть ,
Найспівучіші в садах
Солов'ї.
В ріднім краї – найгустіші
Гаї!
І спішать додому з вирію
Пташки,
І танцюють вальс у небі
Хмарки.
Тонкостанна, легка,
Запашна,
Йде лісами і степами
Весна...
Душу радість переповнює
Мою:
Я щаслива, що на світі
Живу!

Звісно, я ще сподіваюся, що коли-небудь ми повернемося додому. Та поки буде тривати ця незрозуміла війна, не буде щастя у в українських серцях. А я вірю, що моя родина, мої друзі, мій народ – обов'язково будемо вільні і щасливі. І я як свідок трагічних і радісних сторінок життя моєї країни буду не байдужим спостерігачем, а активним учасником всіх подій.

